

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anglické výpůjčky v čínštině se zaměřením na chemickou a farmaceutickou terminologii

English loan words in Chinese focusing on chemical and pharmaceutical terminology

OLMOUC 2012

vedoucí bakalářské práce: Mgr. Ondřej Kučera

Eliška Kuchařová

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2011/2012

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Anglická filologie - Čínská filologie (AF-ČI)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
KUCHAROVÁ Eliška	Na Chromině 114 174, Hať	F08594

TÉMA ČESKY:

Anglické výpůjčky v čínštině se zaměřením na chemickou a farmaceutickou terminologii

NÁZEV ANGLICKY:

English Loanwords in Chinese Language Focusing on Chemical and Pharmaceutical Terminology

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Ondřej Kučera - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Ve své bakalářské práci se zabývám anglickými výpůjčkami v čínském jazyce se zaměřením na chemickou a farmaceutickou terminologii. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část podrobněji vysvětluje co je to výpůjčka z jazykového hlediska a rozdělení anglických vypůjčených slov v čínštině. V druhé části analyzuji anglické výpůjčky v odborném textu.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. Olomouc: Rubico. 1998.
NOVOTNÁ, Zdenka. Contributions to the Study of Loan-words and Hybrid Words in Modern Chinese. Archiv orientální. 1967, 35, s. 613-648.
NOVOTNÁ, Zdenka. Contributions to the Study of Loan-words and Hybrid Words in Modern Chinese. Archiv orientální. 1968, 36, s. 295-324.
NOVOTNÁ, Zdenka. Contributions to the Study of Loan-words and Hybrid Words in Modern Chinese. Archiv orientální. 1969, 37, s. 48-75.
Wenlin Institute, Inc. ?? Wenlin Software for Learning Chinese, Version 3.0.

Podpis studenta:

Datum:

19. 3. 2012

Podpis vedoucího práce:

Datum:

19. 3. 2012

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité
prameny a literaturu.

V Olomouci dne 27.6. 2012

.....

Anotace

Cílem bakalářské diplomové práce je analýza anglických výpůjček z oblasti chemie a farmacie a ukázat, že čínských odborný text je ovlivněn zvenčí, především anglickým jazykem. Práce je založena na analýze dvou odborných článků, ze kterých jsem vyčlenila vypůjčená slova a následně je rozdělila do jednotlivých lexikologických kategorií. Dále zkoumala počet výpůjček z angličtiny, jiných jazyků a původních čínských slov.

Klíčová slova: analýza, výpůjčka, anglický jazyk, čínský jazyk, přejímání cizích slov

Annotation

The aim of my bachelor thesis is an analysis of English loan words from chemistry and pharmaceuticals and to point out that Chinese technical article is influenced from outside, mainly by English. The thesis is based on the analysis of two technical articles. From these articles I separated the loan words and then I divided them into lexicological categories. After that I researched how many loan words are from English, other languages and original Chinese words.

Keywords: analysis, loan word, English, Chinese, borrowing

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Ondřeji Kučerovi za cenné rady a připomínky při zpracování tématu.

OBSAH

SEZNAM TABULEK.....	9
EDIČNÍ POZNÁMKA.....	10
1. ÚVOD.....	11
2. POSTUP A METODY ANALÝZY.....	13
3. SLOVNÍ ZÁSoba.....	15
3.1. Tvoření slov v čínštině a angličtině.....	15
3.2. Odvozování.....	16
3.3. Skládání slov.....	16
3.4. Zkracování slov.....	18
3.5. Blending (Mísení).....	18
3.6. Přeměna slovního druhu.....	18
4. VÝPŮJČKY.....	19
4.1. Fonetický typ výpůjčky.....	20
4.2. Sémantický typ výpůjčky.....	20
4.3. Foneticko-sémantický typ výpůjčky.....	21
4.4. Kalk.....	21
4.5. Hybridní typ výpůjčky.....	22
4.6. Grafický typ výpůjčky.....	22
5. Rozbor specifik anglických výpůjček v čínštině.....	23
5.1. Anglická slova psána latinkou v čínském jazyce.....	24
5.2. Vlastní jména a geologické názvy	24
5.3. Překlad zahraničních výrobků.....	25
6. Chemické prvky periodické soustavy.....	26
6.1. Zvláštní skupina chemických prvků: dusík, kyslík a vodík.....	27
6.2. Prvky založené na foneticko-sémantické zásadě.....	28
6.3. Prvky založené na sémantické zásadě.....	29
7. ANALÝZA Č. 1.....	30
7.1. Fonetické typ převodu.....	30
7.2. Sémantický typ převodu.....	30
7.3. Foneticko-sémantický typ převodu.....	30
7.4. Kalk.....	30
7.5. Hybridní typ převodu.....	37

7.6 Grafický typ převodu.....	39
7.7 Shrnutí.....	43
8. ANALÝZA Č. 2.....	44
8.1 Fonetický typ převodu.....	44
8.2 Sémantický typ převodu.....	44
8.3 Foneticko-sémantický typ převodu.....	44
8.4 Kalk.....	45
8.5 Hybridní typ převodu.....	47
8.6 Grafický typ převodu.....	50
8.7 Shrnutí.....	54
9. SHRUTÍ ANALÝZ Č.1 A Č.2.....	55
10. ZÁVĚR.....	56
RESUMÉ V ANGLICKÉM JAZYCE.....
SEZNAM LITERATURY.....

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1: Chemické prvky vytvořené na foneticko-sémantickém základě, str. 28

Tabulka č.2: Chemické prvky vytvořené na sémantickém základě, str. 29

Tabulka č.3: Počet slov v jednotlivých kategoriích, str. 43

Tabulka č.4: Počet slov v jednotlivých kategoriích, str. 54

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Grafické znáymnění slov v jednotlivých kategoriích, str. 43

Graf č. 2: Grafické znáymnění slov v jednotlivých kategoriích, str. 54

Ediční poznámka

Pro přepis čínských znaků jsem používala výhradně čínskou standardizovanou transkripci *pinyin*. Čínské znaky v dokumentu jsou ve zjednodušené formě.

1. Úvod

V mé bakalářské práci jsem chtěla propojit, alespoň z části, obory, které studuji, anglickou a čínskou filologii. Proto jsem si zvolila jako téma bakalářské práce anglické výpůjčky v čínském jazyce. Anglický a čínský jazyk patří k nejrozšířenějším jazykům na světě. S angličtinou se domluvíte v podstatě kdekoli. Od minulého století je tento jazyk označován jako *lingua franca*. Nejen z historického, geografického, ekonomického, politického, sociálního a kulturního důvodu je angličtina považována za globální jazyk. Existuje zde hlavní a klíčový důvod, který uvádí profesor angličtiny Hu a ten je lingvistický. „Morfologie angličtiny není vůbec složitá, většina slov je krátká a výstižná a mezi nejdůležitějšími jazyky světa má právě angličtina nejrozsáhlejší slovní zásobu.” (HU, 2004:34) Na druhou stranu čínština se řadí na první místo, co do počtu mluvčích. Angličtinou se dnes hovoří ve všech sférách; jako například v technice, ve vědě, v diplomacii, rovněž v mezinárodním obchodu hraje velmi důležitou roli. Také v Číně si anglický jazyk našel své místo, ačkoliv tyto dva jazyky jsou již na první pohled zcela odlišné. Už od 17. století a později v průběhu Opiových válek, západní kultura a angličtina začaly mít vliv na čínskou kulturu a jazyk. Později tento vliv nabył ještě větší intenzity, když se Čínská lidová republika otevřela světu. Čínští studenti byli vysíláni do zahraničí a také na druhou stranu mnoho zahraničních studentů a odborných vyškolených pracovníků začalo jezdit do Číny. Proto není divu, že čínský jazyk byl více a více ovlivňován cizími jazyky. Dnes tomu není jinak s přibývajícím počtem cizinců. Také čínština a její kultura ovlivňuje slovní zásobu jiných národů. „Výpůjčky z angličtiny mají dlouholetou historii v rozvoji čínského jazyka. Ale cizí slova začala proudit do čínské slovní zásoby od konce 19. století do počátku 20. století, během něhož čínský lid trpěl jak pod domácí krutovládou, tak také trpěl masivní invazí cizinců. Z tohoto důvodu mnoho lidí předpokládalo, že jediná cesta, která dokáže zmírnit jejich žalostné utrpení, byla učít se od západních civilizací.” (Zhu, 2011:100) „Výpůjčky mezi čínštinou a angličtinou jsou vzájemné.Velké množství vypůjčených slov v čínštině přišlo z anglického jazyka a slynilo s čínskou kulturou tak hluboko, že sami Číňané zapomněli jejich původ. Výpůjčky se používají nevědomky v každodenní konverzaci. Ve zdánlivě obyčejné větě jako je například tato: „Seděli na *shafa* (sofa-pohovce), lízali *bingqiling* (ice cream-zmrzlinu), popíjeli *kele* (cola-colu), hráli *puke* (poker) a přitom se dívali na *lalisai* (rally) v *dianshi* (television-televisi).”, najdeme šest anglických vypůjček.” (Hu, 2004:34) Od té doby, co se Čína otevřela světu v 70. letech minulého století, tempo příjmu vypůjčených slov v čínské slovní zásobě se zrychlilo. Před deseti lety v roce 2001 se Čína stala členem Světové

obchodní organizace. O pár let později pořádala Olympijské hry, které se konaly v Pekingu a také v 2010 Čína hostila Světovou výstavu neboli Expo. Podle Petra Hu, díky těmto světovým událostem, slova cizího původu, především slova anglického původu, se prudce zvýšila a tento proces bude pokračovat i nadále. (HU, 2004:35)

Jak jsem se již zmínila, v mé práci se zaměřím na anglické výpůjčky v čínském jazyce, které se týkají chemické a farmaceutické terminologie. Jelikož anglických přejímek najdeme v čínštině nespočet, z toho důvodu jsem zúžila okruh výpůjček a budu se soustředit pouze na konkrétní skupinu výpůjčených slov. V této práci etymologie slov není vůbec důležitá. Nezajímá mě, jakého jsou konkrétní slova původu, latinského, řeckého či jiného. Podstatné je to, ze kterého jazyku bylo slovo převedeno do čínštiny. Jelikož většina slov, názvu a termínů z oblasti chemie a farmacie jsou latinského nebo řeckého původu, ale do čínštiny byla tato slova výpůjčená z anglického jazyka. Z toho důvodu můžeme mluvit o výpůjčkách z angličtiny.

Čínština se na první pohled jeví jako jazyk, který není ovlivněn žádným cizím jazykem, ale je tomu jinak. Čínský jazyk přejímá mnoho cizích slov, především z angličtiny. Hlavním cílem této práce je zjistit, do jaké míry jsou odborné články a texty psány v čínštině z oboru chemie a farmacie ovlivněny cizími jazyky, zejména pak angličtinou. Následně budu zkoumat, do jakých lexikologických kategorií bychom mohli přejímky zařadit. A jako poslední bod této práce kladu zjistit, zda výpůjčky v analyzovaných článcích pocházejí výhradně z angličtiny nebo také i z jiných jazyků.

2. POSTUPY A METODY ANALÝZY

Práce je rozdělena do dvou hlavních sekcí. První část je teoretická, kde se zaměřím na slovní zásobu a vysvětlím, jakými způsoby se v čínštině a angličtině tvoří nová slova. Podrobněji se budu zabývat výpůjčkami. Nejdříve ve zkratce vysvětlím, co si pod lingvistickým pojmem výpůjčka máme představit a vyčlením typy převodu, pomocí nichž jsou cizí slova transformována do čínštiny. Poté se zaměřím na specifické anglické výpůjčky v čínštině. Poslední bod teoretické části se soustředí na chemické názvosloví periodické soustavy. V praktické části bude provedena analýza dvou článků. První článek je zaměřený na chemii. Druhý článek se zabývá věcmi spojené s farmacií. Z konečných výsledků analýz dostaneme odpovědi na otázky, zda se v odborných textech vyskytují výpůjčky, v jaké míře a zda tyto výpůjčky vycházejí z angličtiny.

Odborné články jsem náhodně vybrala na internetových stránkách. Tyto stránky jsou speciálně zaměřeny na chemii a farmacii. První článek má název „**沉淀聚合制备聚(季戊四醇三丙烯酸酯-苯乙烯)单分散微球及其形成机理**” [Preparation and Formation Mechanism of Uniform Polymer Microspheres in Precipitation Polymerization of Pentaerythritol Triacrylate and Styrene - **Příprava a tvorba mechanismu jednotným polymerem mikrokuliček v srážkové polymerizaci pentaerythritolu triacrylátu a styrenu**] a na jeho tvorbě se podíleli tito autoři: Zhang Zhao, Gu Xiangling, Zhu Xiaoli a Kong Xiangzheng. Článek byl vybrán z odborného časopisu Physico-Chimica Sinica. Tento žurnál byl založen v roce 1985. Sponzoruje ho čínská chemická společnost a funguje pod záštitou Pekingské univerzity, fakulty chemického a molekulárního strojírenství. Acta Physico-Chimica Sinica píše o nových, prvotních, experimentálních a teoretických výzkumech v zájmu fyzikálních a biofyzikálních chemiků. Na druhém článku s názvem „**吲哚美辛-聚氰基丙烯酸烷基酯纳米粒的制备**” [Preparation and Characterization of Indomethacin - **Příprava a popis indomethacinu**] spolupracovali celkem tři autoři: Wang Jing, Wang Yan, Lu Fangzheng. Odborný článek byl vybrán z farmaceutického časopisu Chinese Journal of Pharmaceutics, který podporuje technické pokroky ve farmacii a usiluje o zlepšení celkové úrovně farmaceutického průmyslu. Můj postup byl následující. Z každého článku jsem si vypsala jednotlivá slova a rozdělila je do dvou skupin. Tyto skupiny se skládaly z výpůjček a původně čínských slov. Pod termínem, který jsem označila původně číské slovo, spadá každé slovo, které nebylo žádným způsobem převedeno do čínského jazyka. Z konečného seznamu jsem vybrala pouze slova, která byla přejatá. V textech jsem ignorovala abstrakty, popisky

pod mapami, obrázky a také poznámky pod čarou. Soustředila jsem se pouze na hlavní text. Jestliže se v textu objevila přejímka více než jednou, v konečném seznamu výpůjček se to neprojeví, ale v konečném sčítání samozřejmě ano. Následně z konečného seznamu jsem vybrala pouze slova, která byla přejatá. Výpůjčky jsem rozdělila do skupin, podle toho jakým způsobem byla slova převedena. Lexikologické kategorie jsou tyto: fonetický typ výpůjčky, sémantický typ, foneticko-sémantický typ výpůjčky, kalk, hybridní typ a nakonec grafický typ výpůjčky neboli kopie. Při mé analýze jsem se často potýkala s problémem, zda výpůjčka byla převedena sémantickým převodem či kalkem. Největším úskalím bylo rozpoznat, zda výpůjčka opisuje význam slova z výchozího jazyku nebo je to doslovný překlad, čili v tomto případě sémantický kalk. Vždy když tato situace nastala, pečlivě jsem zvážila jaký typ převodu použít. V textu se hojně objevovaly grafické výpůjčky v podobě vzorců, arabských číslic, matematických symbolů a slov psaných latinkou.

Na závěr každé analýzy jsem provedla souhrn a procentuálně vyjádřila v jakém počtu se každý druh výpůjčky vyskytoval. Pro lepší orientaci a srozumitelnost jsem doložila graf.

Při své práci jsem používala zejména slovník *Wenlin*, internetový slovník *Nciku*, dále *Čínsko-český česko-čínský slovník* a *Hanyu wailai ci cidian*. Během mé práce jsem se potýkala s několika problémy. Ty spočívaly v tom, že slovník *Hanyu wailai ci cidian*, byl vydán v roce 1984 a neobsahuje moderní výrazy.

3. SLOVNÍ ZÁSoba

Lexikologie je věda, která zkoumá slovní zásobu. Slovní zásoba tvoří souhrn všech slov a slovních spojení v jednom určitém jazyce. „Je to základní složka přirozeného jazyka, která je vystavena nejpronikavějším změnám, zejména pod vlivem vnějších faktorů.” (LOTKO, 2003:104) „Obsáhlost slovní zásoby svědčí o bohatosti jazyka. Je ovšem třeba připomenout, že se v tom jazyky různých typů liší. Slovní zásoba rozvinutým morfematickým tvořením (odvozováním a skládáním) je početnější než u jazyků s častým tvořením sémantickým, v němž se nové věci pojmenovávají přenesením významů slov stávajících. Počet slov není uzavřen a je nejspolehlivější.” (HAUSER, 1980:13) Černý ve své knize *Úvod do studia jazyka* uvádí, že „slovní zásoba je tou částí jazyka, která podléhá nejvýznamnějším a nejrychlejším změnám”. (ČERNÝ, 1998:27) Slovní zásoba se rozděluje na aktivní a pasivní. V aktivní slovní zásobě jsou taková slova, která jedinec běžně používá mluvením i psaném projevu. Naopak v pasivní slovní zásobě každého z nás jsou slova, která víme co znamenají, ale aktivně je nepoužíváme. Podle frekvence užívání jednotlivých slov se slovní zásoba skládá z jádra a periferie. Mezi jádrem a periferií se nachází tzv. přechodná část. Jádro slovní zásoby představuje každodenní používaná slova. Tato slova jsou nedílnou součástí naší běžné komunikace. (HAUSER, 1980:14) Na periferii se vyskytují slova jako archaismy, historismy a neologismy. Archaismy jsou slova zastaralá a v naší slovní zásobě zřídka frekventovaná. Dále historismus Hauser vymezuje jako věc, jev nebo pojem, který zanikl a neologismus neboli nové slovo je používané menší skupinou lidí někdy dokonce i jediným uživatelem. Novotvar se může zařadit do našich slovníků. (Hauser, 1980:14)

3.1. Tvoření slov v čínštině a angličtině

Slovní zásoba je obohacována mnoha způsoby. Existuje několik způsobů, kterými se dá obohatit a rozšířit lexikum. V této části porovnáme rozdíly a podobnosti mezi anglickou a čínskou slovo tvorbou a čerpám především z Wangova článku „A Comparison of Word-formation between Chinese and English” a také z článku „Achieving Equivalence at Word Level: A Contrastive Study of Word Formation in Chinese and English” od Li Yongchenga

Angličtina a čínština jsou dva rozdílné jazyky. Angličtina je jazyk západogermánský, který používá latinku. Narozdíl od angličtiny, čínština patří do sino-tibetské jazykové rodiny a pro zápis užívá znakové písmo. Jeden prvek, který tyto jazyky spojuje, je ten, že oba jazyky

jsou analytické neboli amorfní, to znamená, že. pracují pouze s morfémy. Nepožívají časování nebo skloňování slov. Pomocí slovosledu jsou vyjádřeny gramatické funkce.

3.2 Odvozování

Odvozování neboli derivace je jedním z nástrojů, pomocí nichž tvoříme nová slova. Tento způsob tvoření slov využívá angličtina i čínština. V obou jazycích k tomuto procesu dochází obdobným způsobem, kdy připojíme afix ke kořenu slova. Těmi nejběžnějšími afixy jsou přepona a přípona. Anglické předpony a přípony jsou většinou gramatické morfémy, zatímco v čínštině předpony a přípony jsou samostatná slova.

- Předpony

V angličtině získáváme nová slova připojením předpon un-, mis-, il- atd. ke kořenům slov, jako například ve slovech unhappy, misfortune, illegal. V čínštině, pokud přidáme 第 před číslici, vytvoříme řadovou číslovku. 第 + 二 → 第二. Dalším příkladem prefixu v čínském jazyce je 可. Jestliže dáme 可 před sloveso vznikne přídavné jméno. 可 + 爱 → 可爱.

- Přípony

Přípony neboli suffixy připojujeme za kořen slova. V angličtině jsou přípony, které vytvářejí podstatná jména, např. -ity → identity, -ism → terrorism. Přidáním přípon ke kořenům slov můžeme vytvořit slovesa: -ize → civilize, -fy → classify, také přídavná jména -ful → faithful, -ed → scared, -ing → interesting nebo příslovce -ly → rarely. V čínském jazyce existují přípony, které tvoří podstatná jména. Znak 品 znamená v překladu věc. 产 + 品 → 产品 (produkovat + věc → výrobek) Znak 家 označuje velmi vzdělanou osobu, např. 科学家 → 科学 + 家 (vědec = věda + osoba). Tento jazyk má také přípony, které vytvářejí slovesa. Dobrým příkladem je 化, které znamená proměnit se, přeměnit se. 理想 + 化 → 理想化 (nápad, plán + přeměnit → idealizovat). Čínština má také k dispozici přípony, například 的, které tvoří přídavná jména. Jestliže k podstatnému jménu Čína 中国 přidáme příponu 的, vytvoříme přídavné jméno čínský, 中国 + 的 → 中国的. S příponou 地 vytvoříme příslovce, jako v tomto případě, 慢慢 + 地 → 慢慢地 (pomalý + 地 → pomalu).

3.3 Skládání slov

Lexikum může být obohaceno procesem, který se nazývá skládání slov (kompozice). Tímto procesem se tvoří víceslovné výrazy. Dochází ke spojení dvou samostatných slov.

Skládání slov je typické pro čínštinu i angličtinu, zřídka se však objevuje v jazycích jako čeština. Wang pro kompozici slov udává tyto vzory a příklady.

- podstatné jméno + podstatné jméno

笔 bǐ (psací pero) + 墨 mò (inkoust, tuš) → 笔墨 bǐmò (rukopis, písmo)

air (vzduch) + port (přístav) → airport (letišťe)

- sloveso + podstatné jméno

签 qiān (podepsat) + 名 míng (jméno) → 签名 qiānmíng (podpis)

pick (sbírat) + pocket (kapsa) → pickpocket (kapesní zloděj, kapsář)

- podstatné jméno + sloveso

地 dì (země) + 震 zhèn (třást se) → 地震 dìzhèn (zemětřesení)

head (hlava) + ache (bolet, pociťovat bolest) → headache (bolest hlavy)

- sloveso + příslovce

提 tí (zvednout) + 高 gāo (vysoko) → 提高 tígāo (zlepšit)

break (rozbít, zlomit) + down (dolů) → breakdown (zhroucení)

- modifikátor + kořen slova → pokud se jedná o čínštinu

黑 hēi (černý) + 板 bǎn (tabule) → 黑板 hēibǎn (tabule)

přídavné jméno + podstatné jméno → pokud se jedná o angličtinu

green (zelený) + house (dům) → greenhouse (skleník)

3.4 Zkracování slov

Dalším typem je zkracování slov. „Zkracování je jeden ze způsobů tvoření slov v angličtině. Do této kategorie spadají jak zkratky a akronyma tak také zkracování slov (clipping). Zkratky obvykle vyslovujeme písmeno po písmenu, jako je tomu v případě BBC, což je zkratka pro British Broadcasting Company. Akronymum se vyslovuje jako jedno slovo, na rozdíl od první skupiny se nehláskuje. V čínštině se neobjevují ani akronyma a ani zkracování slov (clipping). V anglickém jazyce existuje nespočet zkratk (FBI, CD), akronym (UNICEF) a také slova, která jsou zkrácena (phone → telephone, flu → influenza, fridge → refrigerator). V čínštině se objevují například tyto zkratky 美国 → 美利坚合众国 (USA → Spojené státy americké), 人大 → 人民代表大会 (Všečínské shromáždění lidových zástupců)

3.5 Blending (mísení)

V knize *The Study of Language* Yule vysvětluje způsob tvoření nových slov, kdy dochází k vytvoření zcela nového výrazu, spojením části dvou slov. Slova vzniklá tímto procesem jsou součástí anglické i čínské slovní zásoby. (Yule, 2006:32) Blending je častý a velmi produktivní proces v nových slov. V angličtině, jsou tato slova tvořená z části dvou slov, např. breakfast (snídaně) + lunch (oběd) → brunch (pozdní snídaně), smoke (kouř) + fog (mlha) → smog, motor + hotel → motel. V čínštině, tato metoda se používá více při stavbě slova (word-building) než při tvorbě nových slov, např. 不 bù (ne, nikoli) + 用 yòng (používat, užívat) → 甬 béng (není třeba)

3.6 Přeměna slovního druhu

Přeměna slovního druhu (Conversion = Zero Derivation) je další způsob rozšiřování slovní zásoby. V tomto případě nastává změna slovního druhu, kde forma slova je nezměněná, ale význam se liší. V moderní čínštině tento druh procesu tvoření slov se objevuje velmi zřídka. V angličtině se můžeme setkat s těmito příklady, sloveso clean (vyčistit, očistit) bylo odvozeno od přídavného jména clean (čistý). Jak jsem již zmínila, v moderní čínštině moc příkladu tohoto procesu nenajdeme.

4. VÝPŮJČKY

Obohacováním slovní zásoby dochází i takovým způsobem, že si slova vypůjčíme z cizích jazyků. Jsou to takzvané výpůjčky. „Dochází k němu v důsledku politických, ekonomických a kulturních styků mezi zeměmi a národy.” (ČERNÝ, 1998:32) V čínském lexiku můžeme najít nespočet slov, která byla přejata z cizích jazyků a to především ve vědecké sféře. „Ve 20. století díky silnému vlivu ze západu, vzniku nových socioekonomických podmínek a snadnějšímu přístupu k moderní vědě. Moderní čínština musela vyřešit složitou otázku týkající se zlepšení slovní zásoby, která nebyla uzpůsobena potřebám moderní civilizace.” (NOVOTNÁ, 1967:615) Uživatelé moderní čínštiny museli k tomuto problému zaujmout postoj a tento problém vyřešit. Nejjednodušší způsob byl vypůjčit si slova s cizích jazyků. Novotná v svém článku uvádí, že hlavním zdrojem výpůjček v moderní čínštině je anglický jazyk a to díky postavení Velké Británie na Dálném východě ve druhé polovině 19. století a v průběhu 20. století. Anglické přejímky najdeme ve většině oblastí od technických termínů až po různé názvy pokrmů a nápojů. Nejen anglický jazyk ovlivnil čínštinu, taktéž japonština, francouzština nebo ruština mají vliv na tento jazyk. Novotná uvádí ve své práci, že v čínském moderním lexiku najdeme výrazy z politiky, také literární pojmy, které mají původ ve francouzském jazyce. Němčina je další jazyk, který moderní čínštinu obohacuje a to ve sféře národního hospodářství. Dále čínština z tohoto jazyka přejímá slova a pojmy z období Třetí říše. Z italštiny si vypůjčila hudební termíny a z ruského jazyka názvy sovětských politických institucí. V neposlední řadě, je to také japonština, která přispěla ve velké míře k obohacení čínského jazyka. (Novotná, 1967:242) Podle Petra Hu přejímání slov mezi indoevropské jazyky je poměrně snadné. (HU, 2004:35) Oproti tomu přejímání slov od členů indoevropské jazykové rodiny do čínštiny je obtížnější. „Existují zde dvě bariéry a obě jsou spojené s psaným textem. První překážka je ta, že čínské znaky se vyvíjely nezávisle na písmu od indoevropské rodiny. Dále západní písmena zastávají fonémy, zatímco čínské znaky nezastupují jen slabiky, ale také morfémy a dokonce i jednoslabičná slova. Tak tedy, pokud přejímáme anglické slovo do čínštiny, mělo by být zachováno jako celek.” (HU, 2004:35)

Výpůjčky jsou velmi důležitou složkou každého jazyka. Mají za úkol vyplnit mezery v slovní zásobě jazyka. Pro svou práci jsem zvolila klasifikaci podle způsobu přejetí od Novotné. Vypůjčená slova můžeme rozdělit do pěti lexikologických kategorií, podle toho

jakým způsobem byly do cílového jazyku převedeny. Tyto kategorie jsou: fonetické výpůjčky, sémantické výpůjčky, kalky, hybridní a grafické výpůjčky.

4.1 Fonetický typ výpůjčky

V čínském jazyce existují chemické a farmaceutické výpůjčky, které jsou přejímány foneticky. Tento způsob převodu znamená, že důraz je kladen na finální podobnost převodu s původním čtením originálu. Ve většině případů dochází k rozkladu původního názvu na slabiky a dosazení, co možná nejpodobnějších čínských slabik v podobném počtu tak, aby výsledné čtení znělo jako čtení původní. (Novotná 1967:613) Výslovnost fonetické výpůjčky se podobá slovu výchozího jazyku. Tento proces přejetí je vhodný pro mezinárodní výměnu. Přepis fonetické výpůjčky do cílového jazyka nemá přísná pravidla. Existuje mnoho variant pro jednu a tu stejnou fonetickou výpůjčku. Jako příklad Feng uvádí ve svém článku *The Structures of Chinese Loanwords* název virového onemocnění dýchacích cest SARS. Toto anglické slovo může být foneticky převedeno do čínštiny několika způsoby: /sàsī/ 萨斯 nebo /shāsī/ 沙斯. (FENG, 2004:293-294) Tenhle způsob výpůjček je velmi rozšířený v chemickém a farmaceutickém odvětví. V čínském lexiku se jich vyskytuje nespočet, např. ammonia (čpavek) /āmóniyà/ 阿摩尼亚, aporphine /āpūfēi/ 阿朴啡, duralumin /dūlāmíng/ 都拉铭, toxaphene (toxafen) /dúshāfēn/ 毒杀芬, formaldehyde /fú'ěrmǎlín/ 福尔马林, helenin /hǎiláinìng/ 海莱宁, caffeine (kofein) /kāfēiyīn/ 咖啡因. Další foneticky převedená slova jsou například: lama /lǎma/ 喇嘛 lemon (citrón) /níngméng/ 柠檬, coffee (káva) /kāfēi/ 咖啡.

4.2 Sémantický typ výpůjčky

V tomto případě původní název z výchozího jazyka je převáděn sémanticky. Co se týče tohoto typu výpůjčky, dochází zde k přejetí významu slova. „Sémantická výpůjčka přiznává význam cizího slova již existujícímu slovu v původním jazyce, který může být buď synonymní nebo v podobné formě jako cizí slovo. V prvním případě se jedná o vypůjčení synonyma a v druhém případě jde o vypůjčení homonyma.” (NOVOTNÁ, 1967:614) Sémantické výpůjčky používají původní čínská slova nebo morfémy k přeložení významu z výchozího jazyku. Poměrně snadno se učí a jsou zapamatovatelná pro prostý lid. Jako příklad bych uvedla respirační onemocnění „atypický zanět plic” (atypical pneumonia) → 非典型肺炎 fēidiǎnxíngfèiyán. 非典 fēidiǎn je čínská zkratka již zmiňované sémantické výpůjčky 非典型肺炎. Čínština preferuje tuto zkrácenou verzi 非典 fēidiǎn. Další

sémantickou přejímnkou je virové onemocnění dýchacích cest, které se nazývá syndrom náhlého selhání dýchání (Severe Acute Respiratory Syndrome) 严重急性呼吸系统综合症 yánzhòng jíxìng hūxī xìtǒng zōnghézhèng. Sémanticky byly převedeny i některé chemické prvky periodické tabulky jako např. kyslík 氧, dusík 氮, vodík 氢 nebo také fosfor 磷.

4.3 Foneticko-sémantický typ výpůjčky

Výpůjčené slovo je převedeno tak, aby se finální čínský název co nejvíce podobal originálu. Stejně jako u fonetického typu výpůjčky, tak i zde, je původní název slova rozdělen na slabiky a k nim přiřazen stejný počet čínských slabik, které obdobně znějí. V tomto druhu převodu je význam znaků prvotní. Důležitou roli zde hraje sémantická složka. Dobrým příkladem tohoto typu převodu je obchodní značka Coca-Cola. Čínský název pro tento americký nealkoholický nápoj je 可口可乐/kěkǒukělè/, kde 可口 v čínštině znamená chutný a 可乐 znamená zábavný ale zároveň je fonetickou výpůjčkou slova cola. „Dalším obdobným příkladem je čínské slovo 奔驰 /bēnchí/. 奔驰 je čínský překlad pro obchodní značku výrobce automobilů Mercedes Benz. Je všeobecně známo, že název této obchodní značky byl pojmenován podle zakladatele firmy Karla Friedricha Benze, ale v čínštině tento ekvivalent již existoval dříve a znamená rychle běžet, chvátat.“ (ZHOU, JIANG, 2004:49) Slovo 奔驰 /bēnchí/ je kombinací jak fonetické tak také sémantické výpůjčky. Z tohoto důvodu spadá do foneticko-sémantického typu převodu. Čínský název pro mezinárodně uznávanou americkou jazykovou zkoušku TOEFL (Test of English as a Foreign Language) 托福 /tuōfú/ a mezinárodní systém zkoušek z anglického jazyka IELTS (International English Language Testing System) 雅思 /yǎsī/ jsou dalšími příklady foneticko-semantického převodu.

4.4 Kalk

Kalk je lingvistický termín, který vyjadřuje víceslovné pojmenování vytvořené z domácích prvků, podle cizího modelu. Lotko definuje kalk jako kompozitum, derivát nebo víceslovné pojmenování vytvořené z domácích prvků, avšak podle cizího modelu, často mezinárodního. (LOTKO, 2003:58) „Kalk je výsledek procesu, ve kterém je každý morfém nebo slovo stejným morfémem nebo slovem v cílovém jazyce. Tudíž anglický výraz „free verse“ je kalkem francouzského slova „vers libre.“ (ZHOU, JIANG, XXXX:46) Kalky

můžeme rozdělit do třech skupin, kalk gramatický, sémantický a třetím typem je kalk hybridní. Gramatický kalk je doslovný překlad cizího výrazu, např slovo 蓝牙 /lányá/, které v doslovném překladu znamená bluetooth. Příklady gramatického kalku jsou například 蜜月 (honeymoon), kde 蜜 mì znamená „honey” (med) a 月 yuè je znakem pro „moon” (měsíc), 下载 (download), 下 xià znamená v čínštině „down” (dolů) a 载 zài znamená „load” (vložit, nahrát). Sémantický kalk v cílovém jazyce pojmenuje slovo se stejným významem jako ve výchozím jazyce. Pokud se jedná o sémantický kalk. Dochází k tomu, že „slovo domácího jazyka přejímá význam, jenž má jeho ekvivalent v cizím jazyce. (LOTKO, 2003:58) Typickým příkladem, který uvedl Yule ve své knize, je anglické slovo „boyfriend”, který se do čínštiny doslovně překládá jako „male friend” neboli nanpengyou 男朋友. (Yule, 2006:54) Hybridní kalk obsahuje přinejmenším jeden morfém ze zdrojového jazyka. Například 摩天楼 (mó-dotknout se, sáhnout si, tiān-nebe, lóu-budova) mrakodrap/skyscraper, 桥牌(qiáo-most, pái-karty) bridž/bridge, 离心机 lí-odejít, opustit, xīn-střed, jī-stroj, 卫星(wèi-střežit, hlídat, xīng-hvězda) satelit/satellite. Novotná poukazuje na to, že pokud bychom k těmto slovům nepřidali lexikální morfém, tato slova by byla sémanticky neúplná a vedlo by to k záměně s již existujícími slovy.

4.5 Hybridní typ výpůjčky

Nová slova jsou složena ze dvou částí. Skládají se z vypůjčeného a domácího prvku. (NOVOTNÁ, 1967:614) Jsou to spíše protějšky cizích výrazů nebo nezávislé výrazy, které poukazují na schopnost jazyka aplikovat přejaté prvky v tvorbě nových slov. Nejvhodnějším příkladem pro tento hybridní typ výpůjčky je čínské slovo pro zmrzlinu 冰淇淋.

4.6 Grafický typ výpůjčky

O grafickou výpůjčku, neboli kopii se jedná v případě, pokud je dané slovo ponecháno bez jakýkoli úprav převedeno do cílového jazyku. Ke grafickým výpůjčkám dochází mezi jazyky, které vlastní stejné písmo. Do jazyka se transformuje grafická forma, která se přizpůsobí fonetickému systému jazyka. (NOVOTNÁ, 1967:614) Pokud je slovo transformováno z japonštiny, popřípadě z korejštiny do čínštiny, můžeme mluvit o grafické přejímce. V čínských odborných článcích najdeme slova, která jsou zapsána latinkou a

ponechána v původní formě. Za těchto podmínek také mluvíme o grafické výpůjčce. Mýtematické symboly rovněž spadají do tohoto typu přejímek.

5. Rozbor specifik anglických výpůjček v čínštině

Angličtina a čínština jsou dva absolutně rozdílné jazyky. Angličtina je jazyk západogermánský, který používá latinku. Narozdíl od angličtiny, čínský jazyk patří do sino-tibetské jazykové rodiny a pro zápis užívá znakové písmo. Jeden prvek, který tyto jazyky spojuje, je ten, že oba jazyky jsou analytické neboli amorfní, tj. pracují pouze s morfémy. Nepožívají časování nebo skloňování slov. Pomocí slovosledu jsou vyjádřeny gramatické funkce.

Obecně platí, že přejatá slova z angličtiny pomocí fonetického přepisu jsou často tvořena maximálně ze tří slabik, v souladu se slovotvorbou v moderní čínštině (吗啡 /mǎfēi/ morphine, 尼古丁/nígūdīng/ nicotine). Nicméně do čínského jazyka byla převedena také slova, která jsou tvořena z více než tří slabik, například anglické lékařské výrazy, které byly pomocí fonetického přepisu převedeny do čínštiny 阿司匹林/āsīpīlín/ aspirin, 福尔马林/fú'ěrmǎlín/ formalin. (Wang, 2004:48)

5.1. Anglická slova psána latinkou v čínské slovní zásobě

Slova psána latinkou se stala důležitou částí moderní čínské slovní zásoby a to díky tomu, že tato slova, zejména ta anglická, jsou krátká a výstižná. V oblasti vědy, techniky a v neposlední řadě také v každodenní komunikaci mají nepostradatelnou roli. Poté co slova psaná latinkou vstoupila do čínského lexikálního systému, čínský jazyk se stal více komplexní a více přizpůsobivý novým požadavkům celosvětové komunikace v dnešní moderní době. Tento typ slov psaný pouze latinkou v čínské slovní zásobě dělíme na anglické zkratky a anglická slova. Zkratky, jak už sám název nám napovídá, jsou zkrácenou formou slova nebo fráze. Díky rozšíření a dnes velmi populární elektronické komunikaci přes internet nebo mobilní telefony mohou být zkratky začleněny do slovní zásoby rychleji a hojně využívány v každodenní konverzaci. V čínské slovní zásobě můžeme narazit na tyto zkratky jako například: DNA (Desoxyribo Nucleic Acid), WOT (World Trade Organization), BBC (British

Broadcasting Corporation), SOS (Save Our Trip), TB (tuberculosis), MTV (Music Television), CT (Cell Therapy) etc. Tato skupina anglických slov je převáděna do čínské slovní zásoby přímo bez jakýchkoliv lexikálních změn. V běžné konverzaci se můžeme setkat s těmito slovy: „OK”, „no”, „yes”, „bye-bye”, „Office Windows 2000” atd.

5.2. Vlastních jména a geografické názvy

Tato slova jsou aplikována do čínské slovní zásoby přímo bez jakýchkoli změn. „V souladu se sémantickými důsledky, existuje skupina čínských znaků, která je často používána v médiích pro přepis jmen cizinců, kteří nemají čínské jméno. Jako příklad můžeme uvést čínskou verzi anglického příjmení Clinton 克林顿 /kèlìndùn/. Sun ve své knize uvádí příklady čínského přepisu cizích jmen, například: 苏珊 /sūshān/ pro Susan, 南希 /nánxī/ pro Nancy, 希拉里 /xīlālì/ pro Hilary, 劳拉 /láolā / pro Lauru, 伊丽莎白 /yīlìshābái/ pro Elizabeth, 约翰 /yuēhàn/ pro Johna, 威廉 /wēilián/ pro Williama, 乔治/qiáozhě/ pro George, 戴维 /dàiwéi/ pro Davida, 安德鲁 /āndélǔ/ pro Andrewa, 菲利普 /fēilìpǔ/ pro Philipa, 布什 /bùshí/ pro Bush, 林肯 /línkēn/ pro Lincoln, 贝克 /bèikè/ pro Baker etc. (SUN, 2006:142)

Pokud se v čínském textu objeví názvy měst, států nebo jakákoliv jiných geografických názvů kopírují zvukovou podobu názvu v původním jazyku. Většina geografických názvů nemá žádný konkrétní význam. Sun předkládá tyto příklady: 加利福尼亚 /jiālìfúnyíyà/ pro Kalifornii, 伦敦 /lúndūn/ pro Londýn, 纽约 /niǔyuē/ pro New York. Zkrácený název 英国 /yīngguó/ pro Anglii je kalk, jelikož morfém 英 /yīng/ kopíruje zvukovou podobu anglického slova „English” a druhý morfém 国 /guó/ znamená země, stát.

Nicméně existuje pár geografických názvů, které byly přeloženy z angličtiny do čínštiny pomocí sémantiky, jako tyto příklady, které uvádí Sun: Lake Placid (Tiché jezero), 平静湖 /píng-jìng-hú/ (mír-klid-jezero), Salt Lake City, 盐湖城 /-hú-chéng/ (sůl-jezero-město), Buffalo, 水牛城 /shuǐniú-chéng/ (bůvol-město), Littlerock, 小石城 /xiǎo-shí-chéng/ (malý-kámen-město). (SUN, 2006:144) „Čínský název pro San Francisco, 旧金山 /jiù-jīn-shān/ (starý-zlatý-kopec), je beze sporu sémantická výpůjčka, která odráží skutečnost, že San Francisco bývalo přístavní město, kde imigranti z Číny dorazili během Kalifornské zlaté horečky a nakonec se staly největší čínskou mluvící komunitou v USA na konci 19. století.” (Sun, 2006:144). V čínštině existují názvy některých měst, které jsou fonetickou a zároveň i sémantickou výpůjčkou jako třeba 圣迭戈 /shèng-diégē/ pro San Diego, 圣荷西/shèng-héxī/

pro San Jose a 圣安东尼奥/shèng-āndōngniào/ pro San Antonio. V těchto názvech morfém 圣/shèng/ „saint” pro „San” je přeložen foneticko-sémanticky a zbylá část těchto názvů měst je fonetická.

5.3. Překlad zahraničních výrobků

Při překladu názvu obchodní značky nebo zahraničního výrobku, se musí dbát na výběr správných slov. K tomuto typu překladu jsou vhodná krátká, stručná slova, kde je nutné vyjádřit co nejpřesnější informace o daném produktu nebo značce a také jejich významu. Když překládáme zahraniční značky nebo výrobky, musíme být opatrní při výběru čínských znaků, jestliže se jedná o sémantickou výpůjčku. Zde je nezbytné, aby čínský název měl kladný význam a asocioval v každém něco pozitivního, jako třeba 7 Up 七喜. Pokud překladatel zvolí fonetický typ výpůjčky, důraz je kladen na konečnou podobnost s původním čtením produktu či značky, např. McDonalds 麦当劳. Na čínském trhu jsou takové značky nebo loga firem, které jsou kombinací foneticko-sémantického převodu a zde, bych uvedla, jako příklad, americkou značku nealkoholického nápoje Coca-Colu 可口可乐. Několik značek a produktů, které se objevují na čínském trhu, jsou zachovány v latině. Například některé západní firmy si ponechaly své původní jméno a jeho zápis v latině. Tento přístup není příliš vhodný v ČLR, kde pouze menšina lidí je s latinkou sžita. Zachování původního jména se zdá být vhodné pouze v tom případě, kdy jsou názvy firem nebo značek krátké a chytlavé jako např. AT&T, IBM, 3M a M&M. V tomto případě se název stává vizuálním symbolem či logem, a je tak lehce zapamatovatelný spíše ve své grafické podobě, než v jazykové.

6. Chemické prvky periodické soustavy

Čínský jazyk je zcela odlišný od evropských jazyků. Když se v Číně v 19. století začaly překládat chemické prvky, dostali název většinou podle států, míst, jejich složení nebo charakterických vlastností. Bylo potřeba vynaložit velké úsilí k vytvoření celého chemického názvosloví úplně od základů, jak se uvádí Chang Hao ve svém článku.

V článku *Chinese terms for chemical elements* [Čínské názvy pro chemické prvky] autor poukazuje na to, že „v tradiční čínské filozofii neexistovalo moderní pojetí chemického prvku jakožto „látky“, která nemůže být rozdělena žádným známým způsobem na menší. Když byl koncept čtyř prvků zaveden do Číny za pozdní vlády dynastie Ming (1368-1644), překlad *yuanxing* neboli původní fáze pro výraz „prvek“ byl ovlivněn teorií pěti fází. V Číně existují pět *xing* (fází) a to: kov, dřevo, voda, oheň a země. Tyto fáze mají provázaný cyklický vztah. Z čínského pohledu na přírodu, oheň představuje nejen oheň jako takový, nýbrž i látky nesoucí vlastností ohně. Ačkoli v průběhu 19. století se objevily různé čínské překlady pro termín „prvek“, jsou tyto výrazy většinou v současné době zapomenuty. Pouze slovo *yuansu* (původní prvek), který byl odvozen z japonštiny a zaveden do Číny po První čínsko-japonské válce (1894-1895) se používá dodnes.” (CHANG, 2004:10)

V polovině 19. století západní moderní chemie začala více a více pronikat do Číny. S tím byl také spojen jeden z prvotních problémů, který v Číně nastal a to byl překlad chemických prvků. Některé kovové prvky byly známy v Číně již dříve, jako například rudy, které se používaly v tradičním čínském lékařství, v alchymii, ale také i ve stavebnictví a tyto chemické prvky zůstaly nezměněny. Do této skupiny kovových prvků řadíme zlato (金), stříbro (银), měď (铜), železo (铁), cín (铜), olovo (铅) a rtuť (汞). Také některé nekovové prvky byly známy v Číně, protože měly široké využití. Do této skupiny spadá síra (硫), která se v Číně používala k výrobě střelného prachu již od 10. století. Chang uvádí, že „v Číně v 19. století nebylo mnoho chemiků, proto překládat chemické termíny a názvosloví byl velký problém. Většina překladatelů nebyla odborníky a neměli nejmenší tušení o chemických vlastnostech prvků. ” (CHANG, 2004:xx) Z tohoto důvodu byly jejich překlady často zavádějící. Na druhou stranu jiní překladatelé dali pouze výslovnost anglických výrazů do čínských znaků. Tato metoda byla dočasně přijata, ale výsledná slova nezněla moc čínsky a nemohla sdělit skutečné informace o daném prvku.

Na konci 19. století John Fryer a jeho čínský spolupracovník Xu Shou “vytvořili zásadu pro překlad chemických prvků, podle které jeden čínský znak měl být přiřazen

k jednotlivému prvku”. Fryer and Xu nepřekládali chemické prvky podle pouhého významu prvku, protože toto bylo často obtížné určit. Pro ostatní prvky vytvořili nové znaky. Jejich metoda spočívala v převedení výslovnosti první slabiky původního výrazu. Pokud tato metoda nebylo vhodná, přeložili druhou slabiku a zkombinovali ji s radikálem. Chtěli docílit toho, aby poukázali na vlastnosti konkrétního prvku. Výslovnost znaku, který zastupuje určitý chemický prvek zjistíme z jeho fonetické části, jak uvádí Chang. (CHANG,2004:xx)

Fryer a jeho čínský kolega vytvořili většinu čínských znaků pro chemické názvosloví tak, že připojili ke kořenu znaku zvukovou podobu jedné ze slabik původního anglického názvu. Fryer and Xu se rozhodli vytvořit nové znaky pro chemické názvosloví. Tyto znaky neexistovaly v žádném čínském slovníku. Rozhodli se pro tento způsob především ze dvou důvodů. Věděli, že první vlna odporu by přišla ze strany filologů, kteří by kritizovali nesprávnost použití tradičního výrazu a druhým důvodem byli čínští vlastenci, kteří by odsoudili používání chemického názvosloví z toho důvodu, že by bylo odvozeno od chemických názvů ze západu. Ačkoli nově vzniklé názvosloví bylo přijato tehdy současnými překladateli, bohužel se setkalo také s vlnou kritiky ze strany prostého čínského lidu a misijních překladatelů. Podle Changa, až na počátku 20.století byly nakonec nově vzniklé čínské chemické názvy přijaty. (CHANG, 2004:xx)

6.1. Zvláštní skupina chemických prvků: dusík, kyslík a vodík

Několik plyných chemických prvků periodické soustavy, které jsou vyjádřeny v čínštině pomocí nově vzniklých čínských znaků, jsou sémantické.

“Kromě zkoumání historického vývoje překládání chemických prvků stojí za pozornost také čínské názvy pro kyslík, vodík a dusík. Jejich první překlad použili Fryer a Xu v roce 1855 a v průběhu devatenáctého století začala být slova yangqi (výživný plyn), qingqi (lehký plyn) a danqi (ředěný plyn), což jsou kyslík, vodík a dusík v tomto pořadí, obecně uznávaná. V té době byly překlady yang (výživný), qing (lehký) a dan (ředěný) považovány za vhodnější, než překlady odvozené z německých pojmů sauerstoff, wasserstoff a stickstoff. Ve 20.století považovalo mnoho čínských učenců slova yang, qing a dan za vhodnější, než japonské výrazy sanso (kyselý prvek), suiso (vodní prvek) a Sasso (letální element), který byly také odvozeny z německo-holandského názvosloví.” (Chang, 2004:12)

6.2. Chemické prvky vytvořeny pomocí foneticko-sémantické zásady

Mnoho prvků z periodické tabulky čínský lid dlouhou dobu neznal. Část čínského chemického názvosloví byla vytvořena pomocí foneticko-sémantické zásady. Každý znak se skládá ze dvou částí. Jedná část signalizuje význam a ta druhá výslovnost.

- Radikál znaku zastupuje sémantickou složku znaku. Tahle část znaku odkazuje na chemický prvek za stálých podmínek při pokojové teplotě a standardním tlaku. K dispozici máme pouze čtyři radikály, které jsou použity na nově vytvořené prvky. Těmito radikály jsou zlato 金 /jīn/, které je určeno pro kovy, kámen 石 /shí/ pro nekovy, voda 水 /shuǐ/ pro kapaliny a čtvrtým a posledním radikálem je 气 /qì/ pro plyny.
- Fonetická část prvku zastupuje výslovnost. Pro každý chemický prvek existuje jedinečná fonetická varianta.

Tabulka č. 1: Chemické prvky vytvořené na foneticko-sémantickém základě

sémantická část prvku	fonetická část prvku	prvek	název
金	里 /lǐ/	鋰 /lǐ/	lithium
金	臬 /niè/	鎳 /niè/	nickel (nikl)
金	鬲 /gé/	鎘 /gé/	cadmium (kadmium)
金	必 /bì/	鉍 /bì/	bismut
金	由 /yóu/	鈾 /yóu/	uranium (uran)
石	典 /diǎn/	碘 /diǎn/	iodine (jód)
气	亥 /hài/	氦 /hài/	helium
气	乃 /nǎi/	氖 /nǎi/	neon

Do tabulky nebyly zařazeny prvky s radikálem voda 水 /shuǐ/. Je to z toho důvodu, že tento radikál byl použit výjimečně při sestavování periodické tabulky prvků. Pouze dva prvky (brom 溴 a rtuť 汞) mají v sobě zakomponovaný radikál voda. Výslovnost bromu 溴 a rtuti 汞 není založená na evropské výslovnosti. Brom 溴 je kapalina, která patří do skupiny halogenů. Tento prvek není vytvořený podle foneticko-sémantické zásady, ale podle sémantické. Rtuť je

těžký toxický kovový prvek. Tento stříbrolesklý prvek je za laboratorní teploty kapalný. Ve starověké Číně byla rtuť klasifikována jako druh kapaliny.

6.3. Chemické prvky vytvořeny pomocí sémantické zásady

Několik prvků není vytvořeno podle foneticko.sémantické zásady, ale jen podle sémantické. To znamená, že obě části znaku poukazují na jeho vlastnosti. První část naznačuje, zda je daný prvek kov, nekov, kapalina nebo plyn. Druhá část znaku poukazuje na další vlastnosti nebo funkce znaku.

Tabulka č. 1: Chemické prvky vytvořené na sémantickém základě

sémantická část prvku	sémantická část prvku	prvek	název
金	白 /bái /	鉑 /bó/	platinum (platina)
气	羊 /yǎng/	氧 /yǎng/	oxygen (kyslík)
气	炎 /dàn/	氮 /dàn/	nitrogen (uhlík)

Výslovnost znaků platiny 鉑 je zastaralá. V současné době znak 白 je obvykle vyslovován jako /bái/ ve standardní čínštině, ačkoli v minulosti preferovali dnes již už archaickou výslovnost /bó/. První část znaku odkazuje na to, že tento prvek je kov a z druhé části znaku vyčteme, že se jedná o bílou látku.

Čínský znak pro kyslík se také skládá ze dvou částí. Radikál 气 /qì/ nám říká, že tento prvek je plyn. Ve druhé části znak 羊 není znakem pro ovce, ale je to zkratka pro 养 /yǎng/, jenž znamená žít, vyživovat. Takže se dozvídáme více informací o tomto daném znaku. Je to plyn, který slouží k tomu k tomu, aby vyživoval. U tohoto prvku je to obdobné jako u kyslíku. První část znaku naznačuje, že tato látka je plynná. V druhé části znaku je zkratka pro znak 淡 /dàn/, který znamená lehký.

Do této skupiny patří také další chemické prvky, které vznikly podle této sémantické zásady. Např. vodík 氢 /qīng/, chlór 氯 /lù/ a fosfor 磷 /lín/.

7. ANALÝZA Č. 1

7.1 Fonetický typ převodu

V článku se nevyskytovala žádné výpůjčka, která by byla převedena pomocí fonetického převodu.

7.2 Sémantické typ převodu

kyslík	氧	yǎng
--------	---	------

氧 yǎng - kyslík

Z tohoto znaku vyčteme, že se jedná o plynný prvek, který dodává živiny a vyživuje. Byl vytvořen pomocí sémantického typu převodu.

7.3 Foneticko-sémantický typ výpůjčky

V článku se nevyskytovala žádné výpůjčka, která by byla převedena pomocí fonetického převodu.

7.4 Kalk

acetonitril	乙腈	yǐjīng
-------------	----	--------

乙 yǐ - druhý

腈 jīng - nitril

azobisisobutyronitril	偶氮二异丁腈	ǒudànnèryìdīngjīng
-----------------------	--------	--------------------

偶氮 ǒudàn - azo sloučenina

二 èr - dvě

异 yì - jiný, oddělený

丁腈 dīngjīng - butannitril

centrifuga	离心机	líxīnjī
------------	-----	---------

离 lí - opustit
 心 xīn - střed
 机 jī - stroj, přístroj

copolymer	共聚	gòngjùw
-----------	----	---------

共 gòng - sdílet
 聚 jù - sdílet, spojit se

čínidlo	试剂	shìjì
---------	----	-------

试 shì - zkusit, test
 剂 jì - dávka

čistý alkohol, etanol	无水乙醇	wúshuǐyǐchún
-----------------------	------	--------------

无水 wúshuǐ - čistý
 乙醇 yǐchún - alkohol

divinylbenzen	二乙烯苯	èryǐxībēn
---------------	------	-----------

二 èr - dvě, druhý
 乙 yǐ - druhý
 烯 xī - alken
 苯 bēn - benzen

ethanol, alkohol	乙醇	yǐchún
------------------	----	--------

乙 yǐ - druhý
醇 chún - alkohol

hustota, kondenzace	浓度	nóngdù
---------------------	----	--------

浓 nóng - být hustý, být koncentrovaný
度 dù - stupeň, míra, rozsah

chemická vazba	交联剂	jiāoliánjì
----------------	-----	------------

交 jiāo - spojit
联 lián - sjednotit
剂 jì - dávka

koalescence	聚并	jùbìng
-------------	----	--------

聚 jù – sdílet, spojit se
并 bìng – sloučit se, spojit

kondenzovat	凝聚	níngjù
-------------	----	--------

凝 níng – ztuhnout
聚 jù – sdílet, spojit se

kyselina akrylová	三丙烯酸酯	sānbǐngxīsuānzhǐ
-------------------	-------	------------------

三 sān - tři
 丙 bǐng - třetí
 烯 xī - alken
 酸 suān - kyselina, kyselý
 酯 zhǐ - ester

makromolekule	高分子	gāofēnzǐ
---------------	-----	----------

高 gāo – velký, makro
 分子 fēnzǐ – molekule

mikrosféra	微球	wēiqiú
------------	----	--------

微 wēi – mikro, malý
 球 qiú – částice

mikroskop	显微镜	xiǎnwēijìng
-----------	-----	-------------

显 xiǎn – projevit, ukázat
 微 wēi – mikro
 镜 jìng – zrcadlo, čočka

monodisperse	单分散	dānfēnsàn
--------------	-----	-----------

单 dān – mono, sám
 分散 fēnsàn – rozšířit se, rozptylovat se

nitrogen	氮气	dànqì
----------	----	-------

氮 dàn - dusík

气 qì - vzduch

oligomer	低聚物	dījùwù
----------	-----	--------

低 dī - nízký

聚 jù - sdílet

物 wù - věc

oscilátor	振荡器	zhèndàngqì
-----------	-----	------------

振荡 zhèndàng – vibrace

器 qì – nástroj

pentaerythritol triacrylát	季戊四醇三丙烯酸酯	jìwùsìchún sānbǐngxīsuānzhǐ
----------------------------	-----------	-----------------------------

季 jì – doba, roční doba

戊 wù - penta

四 sì - čtyři

醇 chún - alkohol

三 sān - tři

丙 bǐng - třetí

烯 xī - alken

酸 suān - kyselina, kyselý

酯 zhǐ - ester

pentrit - pentaerythrittetranitrát	季戊四醇	jìwùsìchún
---------------------------------------	------	------------

季 jì – doba, roční doba
戊 wù - penta
四 sì - čtyři
醇 chún - alkohol

pokožová teplota	室温	héngwēn
------------------	----	---------

室 wū - pokoj, místnost
温度 wēndù - teplota

polydivinylbenzen	聚二乙烯苯	jùèryǐxīběn
-------------------	-------	-------------

聚 jù - sdílet, spojit se
二 èr - dvě, druhý
乙 yǐ - druhý
烯 xī - alken
苯 běn - benzen

polymerace	聚合	jùhé
------------	----	------

聚 jù – sjednotit
合 hé – spojovat, dávat dohromady

rozpustnost	可溶性	kěróngxìng
-------------	-----	------------

可溶 kěróng - rozpustný
性 xìng - povaha, charakter

sklo	玻璃	bōlí
------	----	------

玻璃 bōli - sklo → výpůjčka ze sanskrtu = sphatika

stabilizátor	稳定剂	wěndìngjì
--------------	-----	-----------

稳定 wěndìng – stabilizovat, stálý, stabilní

剂 jì – dávka

styrene	苯乙烯	běnyǐxī
---------	-----	---------

苯 běn - benzen

乙 yǐ - druhý

烯 xī - alken

toxicita	毒性	dúxìng
----------	----	--------

毒 dú – jed → výpůjčka z japonštiny = doku

性 xìng – povaha, charakter

trimethylpropan triacrylát	三羟甲基丙烷三丙烯酸酯	sānqiǎngjiǎjǐbǐngwǎnsānbǐngxīsuānzhǐ
----------------------------	-------------	--------------------------------------

三 sān - tři

羟 qiǎng -

甲 jiǎ - první

基 jī - základ, základní

丙 bǐng - třetí

烷 wán - alkan

三 sān - tři

丙 bǐng - třetí

烯 xī - alken

酸 suān - kyselina, kyselý

酯 zhǐ - ester

7.5 Hybridní typ převodu

aktivátor	活性剂	huóxìngjì
-----------	-----	-----------

活性 huóxìng – aktivní → výpůjčka z japonštiny

剂 jì – dávka

analytický čistý	分析纯	fēnxīchún
------------------	-----	-----------

分析 fēnxī - analýza, analytický → výpůjčka z japonštiny = bunseki

纯 chún - čistý, ryzí

destilovaná voda	蒸馏水	zhēngliúshuǐ
------------------	-----	--------------

蒸馏 zhēngliú - destilace

水 shuǐ - voda → výpůjčka jedné menšinové etnické skupiny z Číny

chemický čistý	化学纯	huàxuéchún
----------------	-----	------------

化学 huàxué - chemie, chemický → výpůjčka z japonštiny = kagaku

纯 chún - čistý, ryzí

chlormethyl styren	氯甲基苯乙烯	lùjiǎjīběnyǐxī
--------------------	--------	----------------

氯 lù - chlor

甲基 jiǎjī - methyl

苯 běn - benzen

乙 yǐ - druhý

烯 xī - alken

konstantní teplota	恒温	héngwēn
--------------------	----	---------

恒 héng - stálý, trvalý

温 wēn - teplota

Maleinanhydrid (maleic anhydride)	马来酸酐	mǎláisuāngān
--------------------------------------	------	--------------

马来 mǎlá - malajský, Malajsie

酸酐 suāngān – anhydrid kyseliny karbové

molekulová hmotnost	分子量	fēnzǐliàng
---------------------	-----	------------

分子 fēnzǐ - molekule → výpůjčka z japonštiny = bunshi

量 liàng - kapacita, množství, počet, objem

obsah vody	含水量	hánshuǐliàng
------------	-----	--------------

含 hán - obsahovat

水 shuǐ - voda

量 liàng - kapacita, množství, počet, objem

okenní fólie	玻璃膜	bōlímó
--------------	-----	--------

玻璃 bōlǐ - sklo → výpůjčka ze sanskrtu = sphaatika

膜 mó - fólie

polymerační systém	聚合体系	jùhé tǐxì
--------------------	------	-----------

聚 jù – sjednotit

合 hé – spojovat, dávat dohromady

体系 tǐxì – systém

vana	水浴	shuǐyù
------	----	--------

水 shuǐ - voda → výpůjčka jedné menšinové etnické skupiny z Číny

浴 yù - koupel, lázeň

věda a technologie	科技	kējì
--------------------	----	------

科学 věda → výpůjčka z japonštiny = kagaku

技 schopnost, dovednost

zrnko, granule	粒径	lǐjīng
----------------	----	--------

粒 lǐ - částice, zrno, rýže → výpůjčka z japonštiny = ryuu

径 jīng - průměr → 直径 → japonská výpůjčka = chokkei

7.6 Grafické typ převodu

analýza	分析	fēnxī
---------	----	-------

分析 fēnxī - analýza, analytický → výpůjčka z japonštiny = bunseki

emulgace	乳化	rǔhuà
----------	----	-------

乳化 rǔhuà - emulgace → japonská výpůjčka = nyuuka

emulze	乳液	rǔyè
--------	----	------

乳液 rǔyè - emulze → japonská výpůjčka = nyuueki

foton	光子	guāngzi
-------	----	---------

光子 guāngzi - foton → výpůjčka z japonštiny = koushi

chemická reakce, odpověď	反应	fǎnyìng
--------------------------	----	---------

反应 fǎnyìng - chemická reakce → výpůjčka z japonštiny = hannō

japonský, Japonsko	japonský, Japonsko	rìběn
--------------------	--------------------	-------

日本 rìběn - japonský, Japonsko → japonská výpůjčka = nihon, nippon

jev, úkaz	现象	xiànxàng
-----------	----	----------

现象 xiànxàng - jev, úkaz → výpůjčka z japonštiny = gensho

kvalita	质量	zhìliàng
---------	----	----------

质量 zhìliàng - kvalita → japonská výpůjčka = shitsuryou 質量

materiál	物质	wùzhì
----------	----	-------

物质 wùzhì - materiál → výpůjčka z japonštiny = busshitsu

podmínka	条件	tiáojiàn
----------	----	----------

条件 tiáojiàn - podmínka → výpůjčka z japonštiny = joken

průměr	直径	zhíjìng
--------	----	---------

直径 zhíjìng - průměr → japonská výpůjčka = chokkei

přípevnit	固定	gùdìng
-----------	----	--------

固定 gùdìng - přípevnit → výpůjčka z japonštiny = kotei

přírozeně	自然	zìrán
-----------	----	-------

自然 zìrán - přírozeně → japonská výpůjčka = shizen

přírozené schopnosti	性能	xìngnéng
----------------------	----	----------

性能 xìngnéng - přírozené schopnosti → výpůjčka z japonštiny = seino

rozpustit	溶解	róngjiě
-----------	----	---------

溶媒 róngjiě - rozpustit kvalita → japonská výpůjčka = youkai

století	世纪	shìjì
---------	----	-------

世纪 shìjì - století → japonská výpůjčka = seiki

stupeň, úroveň	程度	chéngdù
----------------	----	---------

程度 chéngdù - stupeň, úroveň → výpůjčka z japonštiny = teido

teorie	理论	lilùn
--------	----	-------

理论 lilùn - teorie → japonská výpůjčka = riron 理論

výzkum	研究	yánjiū
--------	----	--------

研究 yánjiū → japonská výpůjčka = kenkyuu

Choe15-17	5 min	15.81%
Hitachi	0.5 h	25%
Héroguez	1h	26.12%
Stöver	4h	30%
SEM	6h	35%
Di	8h	40%
Dn	0.3 μm	47.69%
Dv	0.75 μm	49.59%
Dw/Dn	0.8 μm	52%
K	1.8 μm	52.85%
Ni	2.0 mL	56.61%
ri	20 mL	90%
w	78 mL	93.56%
W	98mL	5%-35%
1	120 mL	70 °C
2	2%	S-2500
3	3.87%	120 osc·min
4	5%	12000 r·min-1
5	5.16%	φ
6	6.60%	Φ
200	10.31%	

7.7 Shrnutí

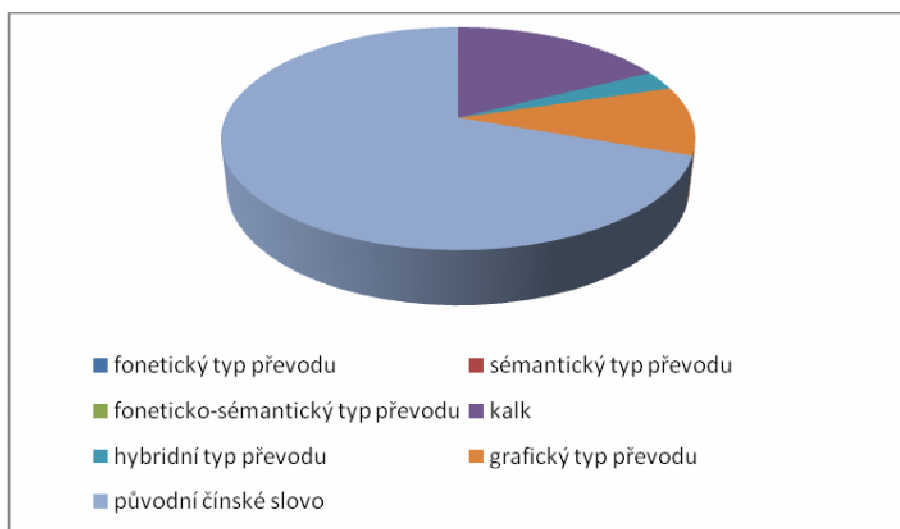
V analýze č. 1 bylo zkoumáno celkem 1817 slov z toho bylo 1262 původních čínských slov. Nejfrekventovanějším typem převodu výpůjček byl kalk. Celkem bylo převedeno 317 slov tímto způsobem. Na druhé místo se řadí grafický převod se 181 slovy. Z tohoto celkového počtu je 65 výpůjček z japonštiny. Hybridní převod slov je zastoupen v počtu 51 slov. Pouze 5 slov bylo převedeno foneticky a pouze jedno slovo sémanticky.

Grafické výpůjčky se rozdělily do dvou skupin. Více než 50% z tohoto typu výpůjček tvořila přejatá japonská slova. Zbytek tvořil zápis chemických prvků, jména osob, arabských číslovek atd.

Převážná většina kalků byla přejata z anglického jazyka. Všechna slova v této skupině spadají do oblasti chemie

Tabulka č. 1: Počet slov v jednotlivých kategoriích

Fonetický typ převodu	0	0,0%
Sémantický typ převodu	1	0,1%
Foneticko-sémantický typ převodu	0	0,0%
Kalk	317	17,4%
Hybridní typ převodu	51	2,8%
Grafický typ převodu	181	10,0%
Původní čínské slovo	1262	69,7%

Graf č. 1: Grafické znázornění slov v jednotlivých kategoriích

8. ANALÝZA Č. 2

8.1 Fonetický typ výpůjčky

indomethacin	吲哚美辛	yīngduǒměixīn
--------------	------	---------------

8.2 Sémantický typ výpůjčky

analgetika, znecitlivění	镇痛药	zhèntòngyào
--------------------------	-----	-------------

镇痛 zhèntòng - ulevit od bolesti

药 yào - lék

artritida	关节炎	guānjiéyán
-----------	-----	------------

关节 guānjié - kloub

炎 yán - zánět, zápal

perforace žaludku	胃穿孔	wèichuānkǒng
-------------------	-----	--------------

胃 wèi – břicho, žaludek

穿孔 chuānkǒng – proděravění

8.3 Foneticko-sémantický typ výpůjčky

sodík	钠	nà
-------	---	----

Sodík neboli natrium je prvek, který vznikl podle foneticko-sémantické zásady. Radikál znaku nám napovídá, že se jedná o kov a druhá část znaku signalizuje jeho fonetickou podobu.

8.4 Kalk

acetonitril = methylkyanid	乙腈	yǐjīng
----------------------------	----	--------

乙 yǐ - druhý

腈 jīng - akryl, akrylový

centrifuga	离心机	líxīnjī
------------	-----	---------

离 lí – opustit

心 xīn – střed

机 jī – stroj, přístroj

čistý alkohol, ethanol	无水乙醇	wúshuǐyǐchún
------------------------	------	--------------

无水 wúshuǐ – čistý

乙醇 yǐchún – alkohol

hustota, kondenzace	浓度	nóngdù
---------------------	----	--------

浓 nóng – být hustý, být koncentrovaný

度 dù – stupeň, míra, rozsah

jistota	安全性	ānquānxìng
---------	-----	------------

安全 ānquān – bezpečný

性 xìng – povaha, charakter

kauterizace	烧灼	shāozhuó
-------------	----	----------

烧 shāo – pálit

灼 zhuó – zhavit, pálit

kyselina octová	醋酸	cùsuān
-----------------	----	--------

醋 cù - ocet

酸 suān – kyselina

laser	激光	jīguāng
-------	----	---------

激 jī – nápor, pohyb, vlna

光 guāng – paprsek

mikropór	微孔	wēikǒng
----------	----	---------

微 wēi – mikro, malý

孔 kǒng – díra, otvor

polyalkyl-kyanoakrylát	聚氰基丙烯酸烷基酯	jùqíngjībǐngxīsuānwánjīzhǐ
------------------------	-----------	----------------------------

聚 jù – sjednotit

氰 qíng – dikyan

基 jī – základ

丙烯酸 bǐngxīsuān – kyselina akrylová

烷基 wánjī – alkyl

酯 zhǐ – ester

polymerace	聚合	jùhé
------------	----	------

聚 jù – sjednotit
合 hé – spojovat, dávat dohromady

stabilita, stálost	稳定性	wěndìngxìng
--------------------	-----	-------------

稳定 wěndìng – stabilizovat, stálý
性 xìng – povaha, charakter

8.5 Hybrydní typ výpůjčky

absorbace	吸光度	xīguāngdù
-----------	-----	-----------

吸 xī – vdechnout, sát, vtahovat o sebe
光 guāng – paprsek, světlo → japonská výpůjčka = kou
度 dù – stupeň, míra, rozsah

analytik	分析仪	fēnxīyí
----------	-----	---------

分析 fēnxī - analýza, analytický → výpůjčka z japonštiny = bunseki
仪 yí - dar

destilovaná voda	蒸馏水	zhēngliúshuǐ
------------------	-----	--------------

蒸馏 zhēngliú - destilace
水 shuǐ - voda

injekční stříkačka	注射器	zhùshèqì
--------------------	-----	----------

注射 zhùshè – dát, vstříknout injekci → výpůjčka z japonštiny = chuusha
器 qì – instrument, nástroj

luminozita	光度	guāngdù
------------	----	---------

光 guāng – paprsek, světlo → japonská výpůjčka = kou

度 dù – stupeň, míra, rozsah

mikroemulze	微乳	wēirǔ
-------------	----	-------

微 wēi – mikro, malý

乳 rǔ – prsa, mléko

乳液 rǔyè - emulze → japonská výpůjčka = nyuueki

nanočástice	纳米粒	nànmǐlì
-------------	-----	---------

纳 nà – obdržet

米粒 mǐlì – částice, zrnko → japonská výpůjčka = kometsubu

ohyb světla	分光	fēnguāng
-------------	----	----------

分 fēn - ohyb, rozdělit, zlomek

光 guāng - paprsek, světlo → japonská výpůjčka = kou

Rayleighová analýza	瑞利分析	ruìlìfēnxī
---------------------	------	------------

瑞利 ruìlì – Rayleigh (fonetická výpůjčka)

分析 fēnxī – analýza → výpůjčka z japonštiny = bunseki

rozpustnost	溶解度	róngjiědù
-------------	-----	-----------

溶解 róng – rozpustný → japonská výpůjčka = youkai

度 dù – stupeň, míra, rozsah

rozpuštnost ve vodě	水溶性	shuǐróngxìng
---------------------	-----	--------------

水 shuǐ - voda → výpůjčka jedné menšinové etnické skupiny z Číny

溶解 róng - rozpustný → výpůjčka z japonštiny = youkai

性 xìng – povaha, charakter

rychlost proudění	流速	liúsù
-------------------	----	-------

流 liú - proudění, proudit

速 sù - rychlost → výpůjčka z japonštiny = sokudo

tetrahydrofuran	四氢呋喃	sìqīngfūnán
-----------------	------	-------------

四 sī – čtyři

氢 qīng – vodík

呋喃 fūnán – furan (fonetická výpůjčka)

vodní roztok	水相	shuǐxiāng
--------------	----	-----------

水 shuǐ - voda → výpůjčka jedné menšinové etnické skupiny z Číny

相 xiāng - ohodnoti, ocenit

zrnko, granule	粒径	lǐjìng
----------------	----	--------

粒 lǐ - částice, zrno, rýže → výpůjčka z japonštiny = ryuu

径 jìng - průměr → 直径 → japonská výpůjčka = chokkei

zrnitost, velikost částice	粒度	lǐdù
----------------------------	----	------

粒 lǐ – částice, zrno, rýže → výpůjčka z japonštiny = ryuu

度 dù – stupeň, míra, rozsah

α - kyanoakrylát	α -氰基丙烯酸烷基酯	α - qíngjībǐngxīsuānwánjīzhǐ
-------------------------	--------------------	-------------------------------------

α - grafická výpůjčka, kopie

氰 qíng - dikyan

基 jī - základ

丙烯酸 bǐngxīsuān - kyselina akrylová

烷基 wánjī - alkyl

酯 zhǐ - ester

8.6 Grafický typ vypůjčky

analýza	分析	fēnxī
---------	----	-------

分析 fēnxī - analýza, analytický → výpůjčka z japonštiny = bunseki

autor	作者	zuòzhě
-------	----	--------

作者 zuòzhě - autor → výpůjčka z japonštiny = sakusha

efekt, výsledek	效果	xiàoguǒ
-----------------	----	---------

效果 xiàoguǒ - efekt, výsledek → výpůjčka z japonštiny = kouka

emulgace	乳化	rǔhuà
----------	----	-------

乳化 rǔhuà - emulgace → japonská výpůjčka = nyuuka

chemická reakce, odpověď	反应	fǎnyìng
--------------------------	----	---------

反应 fǎnyìng - chemická reakce → výpůjčka z japonštiny = hannō

kvalita	质量	zhìliàng
---------	----	----------

质量 zhìliàng - kvalita → výpůjčka z japonštiny = shitsuryou 質量

pacient	患者	huànzhe
---------	----	---------

患者 huànzhe - pacient → výpůjčka z japonštiny = kanja

průměr	平均	píngjūn
--------	----	---------

平均 píngjūn - průměr → japonská výpůjčka = heikin

rovnice	方程式	fāngchéngshì
---------	-----	--------------

方程式 fāngchéngshì - rovnice → výpůjčka z japonštiny = houteishiki

rozpustit	溶解	róngjiě
-----------	----	---------

溶媒 róngjiě - rozpustit → japonská výpůjčka = youkai

rychlost	速度	sùdù
----------	----	------

速度 sùdù - rychlost → výpůjčka z japonštiny = sokudo

srovnávat	对照	duìzhào
-----------	----	---------

对照 duìzhào - srovnávat → japonská výpůjčka = taishou 对照

věda	科学	kēxué
------	----	-------

科学 kēxué - věda → výpůjčka z japonštiny = kagaku

vlnová délka	波长	bōcháng
--------------	----	---------

波长 bōcháng - vlnová délka → výpůjčka z japonštiny = hacho 波長

výzkum	考察	kǎochá
--------	----	--------

考察 kǎochá - výzkum → výpůjčka z japonštiny = kousatsu

1
2
3
4
6
8
25
50
125
250
2.5
3.0
3.5
0.2 mL
0.5 mL
1.0 mL
4.0 mL
5 mL
25 mL
29 mL
50 mL
100 mL
500 mg
15 min

20 min
30 °C
“2.2.1”
“2.3.2”
1:5
7.9 %
45.56%
80%
10%~20 %
35%~50 %
(90.79±15) nm
(97.87± 17)
nm
1.2×10 ⁴ r·min ⁻¹
1
2 mL·min ⁻¹
20 ~ 40 mg·L ⁻¹
1
<i>m</i> 包
<i>m</i> 总
<i>m</i> ACA
(-31.01 ± 8.17)
mV
ρ , mg·L ⁻¹

$A = 2.1 \times 10^{-2} \rho - 4.14 \times 10^{-2}$ ($r = 0.9999$)
wEE
wDL
wEE = m 包/ m 总×100%
wDL = m 包/ m ACA×100%
A
Beckman
DF-101S
G-50
JYT-1
LS 230
pH
Poloxamer 188
Poloxamer 250mg
Sigma
TGL-16 C
Anke
UV-9100
zeta

8.7 Shrnutí

V této analýze bylo zkoumáno celkem 1079 slov z časopisu, který píše výhradně o věcech, jež jsou spojené s farmacií. Nejčastějším převodem výpůjček byl převod grafický se 177 slovy. Z tohoto počtu 44 slov je japonského původu. Za ním následoval kalk. Tímto způsobem bylo převedeno 52 slov. Hybridní typ výpůjčky obsahoval 59 slov, 5, 50%. 18 slov bylo přejato fonetickým typem převodu a 9 sémantickým typem převodu. Článek obsahoval 766 původních čínských slov.

Tabulka č. 2: Počet slov v jednotlivých kategoriích

Fonetický typ převodu	19	1,8%
Sémantický typ převodu	6	0,5%
Foneticko-sémantický typ převodu	1	0,1%
Kalk	52	4,8%
Hybridní typ převodu	59	5,5%
Grafický typ převodu	177	16,4%
Původní čínské slovo	765	70,9%

Graf č. 2: Grafické znázornění slov v jednotlivých kategoriích

9. SHRnutí ANALÝZ Č.1 a Č.2

V analýze č. 1 z celkového počtu 1817 slov, bylo nejvíce slov převedeno pomocí kalku, který byl zastoupen počtem 17,40%. Dále grafický typ převodu zaujímal 10,00%. Do grafického převodu spadaly i výpůjčky z japonštiny, kterých se v textu vyskytlo 25% z celého počtu těchto výpůjček. Hybridní typ výpůjčky představoval 1,60%. Fonetický ani sémantický typ převodu je v této analýze zanedbatelný. Ve druhé analýze nejvíce slov bylo převedeno grafickým typem výpůjček, 16,40%. Také v této analýze se objevilo 44 výpůjček z japonštiny. S menším procentuálním zastoupením slova byla přejata pomocí kalku, 6,30% slov. 1,70% slov bylo klasifikováno jako fonetický typ výpůjčky a 0,80% jako sémantický typ výpůjčky. V chemickém článku bylo nejvíce slov převedeno kalkováním, jednalo se především o slova, která jsou v chemickém odvětví pravděpodobně frekventovaná a která byla vypůjčena z anglického jazyka. Z druhého článku největší procentuální zastoupení má grafický typ převodu.

Výsledky analýz vypovídají o tom, že v relativně velké míře je čínský odborný text ovlivněn ostatními jazyky. V prvním článku 71,80% bylo původních čínských slov, z toho 28,20% vypůjčených slov. V analýze č. 2 článek obsahoval 72,20% slov, která jsou původní čínská a zbytek slov je přejatý.

10. ZÁVĚR

Výpůjčky jsou velmi důležitým lingvistickým jevem. Je tomu tak, díky kulturní výměně a jazykového kontantu. Prostřednictvím výpůjček má čínština schopnost vyjádřit nové myšlenky, prohloubit znalosti v oblasti vědy a techniky. Není však jasné, zda by čínština byla na takové úrovni v oblasti vědy, techniky nebo ekonomie, kdyby nepřijala do své slovní zásoby výpůjčky, zejména ty anglické. Číňané si dnes ani neuvědomují, kolik přejímek ve své slovní zásobě používají. Anglická slova, ale nejenom ta, jsou už natolik zautomatizovaná ve čínské slovní zásobě, že přestávají být považována za výpůjčky a dostávají se do každodenního slovníku čínské populace.

Lexikální výpůjčky v číštině jsou podstatně složitější záležitosti, než v jiných jazycích, jako je například angličtina. V čínském jazyce můžeme některé výpůjčky okamžitě rozpoznat. Někdy je těžké rozhodnout se o původu výpůjček. Samozřejmě v průběhu mé práce jsem měla k dispozici slovník výpůjček *Hanyu wailai ci cidian* [A Dictionary of Loan Words and Hybrid Words in Chinese], ale tento slovník neobsahuje moderní výrazy. Dokonce klasifikace výpůjček není snadná. Asi to bude ještě nějakou dobu trvat, než autoři slovníků budou moci uvést původ každé výpůjčky a rok, ve kterém jazyková přejímka vstoupila do čínského jazyka.

V této práci jsem chtěla zjistit do jaké míry je ovlivněna technická a speciálně zaměřená část jazyka. Na začátku práce jsem si kladla za hlavní cíl zjistit, zda také v čínských odborných textech najdeme anglická vypůjčená slova. V obou analýzách vyšel obdobný výsledek. A to, že články se skládaly zhruba ze 70% původních čínských slov. Zbytek 30% představovala vypůjčená slova. Nadměrná většina slov z obou článků nejsou výpůjčky, ale 30% není vůbec zanedbatelné číslo. Myslím, že s rostoucí ekonomikou Číny, kulturní výměně a jazykovému kontaktu, především angličtinou, bude tento trend výpůjček stoupat, nejen v odborných textech.

Ve dvou analyzovaných člancích byly výpůjčky přejímány především z angličtiny, kde za pomoci kalkování byla převedena převážná část slov z angličtiny, dále japonské výpůjčky zastupovaly v textech významnou část.

S největší pravděpodobností by se ve zkoumaných odborných textech dal najít ještě větší počet výpůjček. Tento okruh výzkumu je velmi subjektivní, každý si může jinak zdůvodnit, proč právě toto slovo je nebo není výpůjčka.

Tato analýza podala důkazy o tom, že v čínské odborné slovní zásobě zaměřenou na chemii a farmacii se vyskytují slova cizího původu, která jsou většinou přejímána z angličtiny.

Práce by mohla být prospěšná pro další výzkum vypůjčených slov v čínském jazyce a při studiu čínského chemického názvosloví. .

Resumé v anglickém jazyce

This thesis deals with Chinese loan words focusing on chemical and pharmaceutical terminology. There are large amount of loan words due to I have chosen these two specialized fields. I analysed two articles which deal with chemistry and pharmaceutics. The words from those articles were divided into several groups depending on how there were translated into Chinese. There are the categories: phonetic loan, semantic loan, graphic loan, calque, hybrid and original Chinese word. The main goal of the thesis was pointed out that Chinese is influenced by other languages although it is very specific language.

Seznam literatury

- ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico, 1998. 248 s.
- HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980. 192 s.
- HEŘMANOVÁ- NOVOTNÁ, Zdenka. **Morphemic Reproductions of Foreign Lexical Lexical Models in Modern Chinese**. *Archiv orientální*, 1975, 43, s. 146-171.
- LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filologii*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 128 s.
- NOVOTNÁ, Zdenka. **Contributions to the Study of Loan-Words and Hybrid Words in Modern Chinese**. *Archiv orientální*, 1967, roč. 35, s. 613 – 648.
- NOVOTNÁ, Zdenka. **Contributions to the Study of Loan-Words and Hybrid Words in Modern Chinese**. *Archiv orientální*, 1968, roč. 36, s. 295 – 324.
- NOVOTNÁ, Zdenka. **Contributions to the Study of Loan-Words and Hybrid Words in Modern Chinese**. *Archiv orientální*, 1969, roč. 37, s. 48 – 75.
- PACKARD, Jerome L.. *The Morphology of Chinese: A Linguistic and Cognitive Approach*. Cambridge University Press, 2004. 335 s.
- SUN, Chaofen. *Chinese: A linguistic Introduction*. Cambridge University Press, 2006, 248 s.
- YULE, George. *The Study of Language*. Cambridge University press, 2006, 483 s.

Slovníky

- GAO Mingkai, LIU Zhengtan, MAI Yongqian, et al. *Hanyu wailai ci cidian* [A Dictionary of Loan Words and Hybrid Words in Chinese]. Shanghai: Shanghai cishu chubanshe, 1984. 422 s.
- VOCHALA, Jaromír. *Čínsko-český česko-čínský slovník*. Praha: Leda, 2007. 1356 s.
- Wenlin Institute, Inc. 文林 *Wenlin Software for Learning Chinese*, Version 3.0.
<http://www.nciku.com/>

Články z internetu

- FENG, Zhiwei. **The semantic Loanwords and Phonemic Loanwords in Chinese Language**. *The National Institute for Japanese Language and Linguistics* [online]. March 2004, s. 200-229. Dostupné z: <http://www.lingviko.net/feng/loanword-zwfeng.pdf>. (3. 11. 2012)

- FENG, Zhiwei. **Standartization of Chinese Language.** *The National Institute for Japanese Language and Linguistics* [online]. March 2004, s. 71-72. Dostupné z: <http://www.lingviko.net/feng/standar-zwfeng.pdf>. (3. 11. 2012)
- FENG, Zhiwei. **The Structure of Chinese Loanwords.** *The National Institute for Japanese Language and Linguistics* [online]. March 2004, s. 293-296. Dostupné z: <http://www.lingviko.net/feng/structure-zwfeng.pdf>. (3. 11. 2012)
- HU, Peter. **Adapting English into Chinese.** *English Today* [online]. April 2004, Vol. 20, No. 2, s. 34-39. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=212409>.
- CHANG, Hao. **Chinese Terms for chemical Elements.** *CHEMISTRY International* [online]. January-February 2004, Vol. 26, No. 1, s. 10-13. Dostupné z: <http://www.iupac.org/publications/ci/2004/2601/jan2004.pdf>. (18. 11. 2012)
- Chemical Elements in East Asian Languages. In *Wikipedia. The free encyklopedia* [online]. 22. 3. 2004, last modified on 29. 10. 2012. Dostupné z WWW: http://en.wikipedia.org/wiki/Chemical_elements_in_East_Asian_languages.
- Li, Yongcheng. *Achieving Equivalence at Word Level: A Contrastive Study of Word Formation in Chinese and English* [online]. 2008. Dostupné z: http://www.ling.mq.edu.au/translation/ctir_working_papers/+++HD-Chin1-Liu%20Yongchen%2041254104-Words.pdf. (18. 11. 2012)
- WANG, Aiguo. **A Comparison of Word-formation between Chinese and English.** *Asian EFL Journal* [online]. December 2008, Vol. 5, No. 4, s. 59-83. Dostupné z: http://www.asian-efl-journal.com/dec_03_sub.wa.php (15.6.2012)
- WANG, Hongyuan. **Loans from the Middle Kingdom revisited in Chinese.** *English Today* [online]. April 2004, Vol. 20, No. 2, s. 34-39. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=191933> (18. 11. 2012)
- ZHOU, Chenggang a JIANG, Yajun. **Wailaici and English borrowings in Chinese.** *English Today* [online]. April 2004, Vol. 20, No. 2, s. 34-39. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=230473> (18. 11. 2012)
- ZHU, Gui. **On Chinese-English Language Contact through Loanwords.** *English Language Teaching* [online]. December 2009, Vol. 2, No. 4, s. 33-37. Dostupné z: <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ells/article/view/13317> (29.5.2012)

Analyzované články:

ZHANG Zhao, GU Xiangling, ZHU Xiaozheng, et al. 《张召, 顾相伶, 孔祥正》. 《沉淀聚合制备聚(季戊四醇三丙烯酸酯—苯乙烯)单分散微球及其形成机理》 [Příprava a tvorba mechanismu jednotným polymerem mikrokuliček v srážkové polymerizaci pentaerythritolu triacrylátu a styrenu]. *Acta Physico-Chimica Sinica* [online], 3. 2. 2012, Vol. 28, No. 4, s. 892-896. Dostupné z: <http://lib.cqvip.com/qk/92644X/201204/41311474.html>. (6. 4. 2012)

WANG Jing, WANG Yan, LU Fangzheng 《王晶, 王岩, 卢方正》. 《吲哚美辛-聚氰基丙烯酸烷基酯纳米粒的制备》 [Příprava a popis indomethacinu]. *Chinese journal of Pharmaceutics* [online]. March 2012, Vol. 10, No. 2, s. 35-38. Dostupné z: <http://www.journal.buct.edu.cn/qikan/manage/wenzhang/20080417.pdf>. (6. 4. 2012)

